

TASTE OF LIMMUD

*Tora is de ziel in het lichaam van de joodse gemeenschap
iedereen die kennis wil nemen van Tora
is welkom met ons te leren.*

Sjabbat 22 augustus 2009 / 2 elloel 5769
Sidra Sjoftiem, Devariem [Deuteronomium] 16:18-21:9
(Tanach blz. 385-393)
Haftara: Jesjaja 51:12-52:12
(Tanach blz. 888-891)

*Vertaling: Mieke van Praag-de la Parra
Voor het origineel zie
www.limmud.org/publications/tasteoflimmud/5768/Shoftim*

SJOFTIEM

Sidra Sjoftiem dat “rechters” betekent, vangt aan met de wijze waarop rechters zich zouden moeten opstellen. Vervolgens gaat het over de wijze waarop de Levieten behandeld moeten worden. Aan de orde komen de wetten met betrekking tot de dood, in het bijzonder wanneer het over een onopzettelijke doodslag gaat, in een oorlog en wat er moet gebeuren als er een lijk in een veld wordt gevonden en niemand weet door wie die persoon is vermoord.

Sjoftiem – Jon Boyd

Jonathan Boyd is hoofd van de International Centre for Community Development, een onderzoekscentrum en denktank dat door de American Jewish Joint Distribution Committee wordt gesponsord. Hij woont in Londen met zijn vrouw Shoshana en drie kinderen.

In sidra Waëthchanan die wij enkele weken geleden hebben gelezen, komen we een vreemd intermezzo tegen in het verhaal - vlak voor de herhaling van de Tien Uitspraken - dat beschrijft hoe Mosjee “vluchtsteden” instelt – plaatsen waar iemand die onbedoeld een ander doodde naar toe kan vluchten en bescherming [van bloedwraak] kan krijgen.

Ik heb me vaak afgevraagd of de plaatsing van deze tekst niet geheel opzettelijk is: die doet immers denken aan de enige van de Tien Uitspraken waar Mosjee zelf zich aan heeft schuldig gemaakt – *lo tirtsach* – “Pleeg geen moord” (Dew. 6:17). Nadat hij de naamloze Egyptische slavendrijver had gedood en in het zand had begraven, vluchtte hij zelf naar Midjan en vond daar een beschermd toevluchtsoord. Sommigen zullen zijn gewelddaad wellicht - en zo wordt deze ook vaak voorgesteld - als een heldendaad beschouwen, maar werd Mosjee daar toch niet zijn hele leven door achtervolgd? Vond hij, op grond van zijn streven naar gerechtigheid, zijn eigen opzettelijke moord gelijk staan met een onopzettelijke doodslag? En zocht hij, op dat kritieke moment, vlak voor dat hij de Tien Uitspraken herhaalde, medeleven en begrip voor zijn eigen overtreding van een van de wetten die hij op het punt stond uit te vaardigen?

Het is mogelijk dat de sidra van deze week, Sjoftiem, deze opvatting enigszins bevestigt omdat er opnieuw verwezen wordt naar de “vluchtsteden” en tegelijkertijd de beroemde uitspraak bevat (16:20): *tzedek, tzedek tirdof* – “gerechtigheid, gerechtigheid, zul je najagen” (ook vertaald als “Zoek het recht en niets dan het recht” en “Zoek het

recht alleen met rechtvaardige middelen.”) Bovendien wordt sidr Sjoftiem altijd op de eerste Sjabbat van de maand elloel gelezen, dus meteen in de maand die traditioneel een periode van inkeer en berouw is, voorafgaand aan de *Jamieim Noraïem*, de Hoge Feestdagen.

Sterker nog, er is een prachtig Chassidisch concept dat een vergelijking maakt tussen de vluchtsteden en de maand elloel. De eerste is een heiligdom in de ruimte voor bezinning en verzoening terwijl de tweede een soortgelijk heiligdom is in de tijd. Dus in deze bijzondere tijd in het Joodse jaar smelten de begrippen van een heiligdom in de tijd, onbedoelde overtredingen en het najagen van gerechtigheid op een bijzondere, uitdagende manier samen. Zij nodigen ons uit om onszelf in evenwicht te brengen op het pad naar *tesjoeva* (inkeer, terugkeer).

Volgens de Rambam (Maimonides) moet de weg naar een fysieke vluchtstad zo duidelijk mogelijk aangegeven zijn. In de Misjnee Tora schrijft hij dat de rechtbank verplicht is de straten van de vluchtsteden te repareren, recht te maken en te verbreden. Alle belemmeringen en obstakels moeten worden verwijderd... bruggen moeten over alle [natuurlijke] barrières worden gebouwd zodat niemand wordt opgehouden die [vluchtend] op weg is naar een vluchtstad.

Bij elk kruispunt moet een bord komen met ‘vluchtstad’ zodat moordenaars de weg zullen vinden en weten welke richting ze op moeten. De Chassidische parallel hierboven leidt misschien tot een soortgelijke conclusie wat betreft de tijdelijke schuilplaats die elloel ons biedt. Gerechtigheid houdt in dit geval voor ons in dat wij elke mogelijke route vrijmaken en repareren teneinde degene die verkeerd hebben gehandeld - of het nu per ongeluk of opzettelijk was – enig respijt en een vluchtplaats te geven om te kunnen nadenken en hun handelingen weer goed te maken. Wij wensen wel eens dat anderen het voor ons zo gemakkelijk mogelijk maken om vergiffenis te vragen voor onze misstappen. Maken wij het zo eenvoudig mogelijk voor hen om hetzelfde te doen?

Elloel is een wegwijzer op een kruispunt van ons leven. Het Jodendom geeft ons deze korte opening in het jaar om de weg te effenen naar verzoening, die van onszelf en die van anderen. Velen van ons gaan door het leven, zoals wellicht Mosjee ook, bedrukt onder het gewicht van diverse misstappen uit het verleden die nooit werden opgelost en met een langdurige wens tot compassie en begrip voor die fouten. Nu is de tijd om al de bestaande belemmeringen uit de weg te ruimen en alle noodzakelijke bruggen te bouwen om deze oplossingen tot stand te brengen. Als we dat doen, dan brengen wij een beetje meer gerechtigheid in de wereld.

Een andere invalshoek

De openingswoorden van Sjoftiem zijn “Stel in alle steden... rechters en griffiers aan...” (16:18) in de vertaling gaat een woord verloren, het Hebreeuws leest “Stel in alle steden *Lecha*... rechters en griffiers aan...” Het ontbrekende woord *Lecha* dient grammaticaal om nadruk te geven aan de opdracht (vergelijk met *lech-lecha* en *sjelach-lecha*), maar wordt in de midrasj vaak gelezen in de letterlijke betekenis van “aan jou” of “voor jezelf”.

Rabbi Moshe Feinstein zegt op basis van dit woord dat je moet niet alleen in je steden rechters moet aanstellen, maar dat je ook een rechter moet zijn voor jezelf. Het is soms gemakkelijk om ons gedrag te rechtvaardigen; we rationaliseren wat we doen en denken dat het in orde is omdat wij onze eigen innerlijke gedachten kennen. Een rechter mag een persoon niet het voordeel van de twijfel gunnen en wijzelf zouden ook onszelf niet het voordeel van de twijfel moeten geven. (*Dit is wat het origineel zegt, vreemd genoeg. DL*) Nu wij aan het begin van de maand elloel staan, is het tijd om *tesjoeva* te doen, om na te denken over onze daden in het verleden en hoe wij ons in de toekomst zullen gedragen. Beoordeel jezelf eerlijk!
